

اندیشه های حقوقی (۲)

(مجموعه مقالات حقوق کیفری عمومی)

مؤلف

دکتر محمد جعفر حبیب زاده

استاد دانشگاه تربیت مدرس

انتشارات نگاه

۱۳۹۱

سرشناسه: حبیب‌زاده، محمدجعفر، ۱۳۳۶

عنوان و نام پدیدآورنده: اندیشه‌های حقوقی (۲)، مجموعه مقالات حقوق کیفری عمومی / محمدجعفر حبیب‌زاده

مشخصات نشر: تهران نگاه بینه، ۱۳۹۱

مشخصات ظاهری: ۵۰۴ ص.

شابک: ۱۰۰۰۰ ریال -- ۱-۱۲-۶۲۲۴-۶۰۰-۹۷۸

موضوع: حقوق - مقاله‌ها و خطابه‌ها

موضوع: حقوق جزا - ایران - مقاله‌ها و خطابه‌ها

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ ۷۷ الف ۲ ج/ک ۲۳۵

رده‌بندی دیویی: ۳۴۰

شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۳۱۳۵۶

مؤسسه فرهنگی، انتشاراتی نگاه بینه

انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - نبش چهارراه شهید وحید نظری

پلاک ۲۵۵ - طبقه دوم - واحد ۴ - تلفن ۶۶۴۱۴۲۵۵ - ۶۶۴۹۲۹۳۳

اندیشه‌های حقوقی (۲) / دکتر محمدجعفر حبیب‌زاده

حروفچینی و صفحه‌آرایی: واحد فنی مؤسسه نگاه بینه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: نگین

چاپ: اول، ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۱-۱۲-۶۲۲۴-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

«کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است»

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

در دنیای علمی کسانی که عمر خود را در جهت تعلیم و تربیت طی کرده‌اند، فراز و نشیب‌هایی وجود دارد و هر دوره با ویژگی‌های خاص از دوران دیگر منفک می‌شود و زندگی علمی یک محقق را تشکیل می‌دهد و در یک ارزیابی کلی شیرین و دل‌چسب است.

دوران دانشجویی اولین دوره‌ای است که فعالیت‌های علمی نظم خاصی پیدا می‌کند و جهت‌گیری آینده محقق را مشخص می‌سازد. در این دوره علاوه بر فعالیت‌های علمی، فعالیت‌های اجتماعی نیز با شور و حرارت زایدالوصف در جریان است و بعضاً کار علمی را هم تحت تأثیر قرار می‌دهد. اما در مجموع دوران سازنده‌ای است و زمینه رشد و بالندگی است. دوره مذکور شامل سه مقطع علمی مختلف - کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری - است که هر کدام دارای ویژگی خاصی هستند و در نهایت در مقطع دکتری به ظاهر به پایان می‌رسد و چنین تصور می‌شود دوران یادگیری به سر آمده و فرایند آموختن به پایان رسیده و به اصطلاح فراغت از تحصیل حاصل شده است. اما واقعیت چیز دیگری است و آن این که پس از این مقطع محقق وارد دوره اصلی زندگی خود - یعنی دوره تحقق و پژوهش - می‌شود. وقتی دانشجوی امروز و فارغ‌التحصیل امروز وارد فرایند تدریس و آموزش به دیگران می‌شود و به ظاهر در کلاس درس جایگاه قدیم خود را ترک و در جایگاه جدید معلمی قرار می‌گیرد، شاید ابتدا تصور کند که دیگران تحت نظر و تعلیم و تربیت او قرار می‌گیرند؛ اما پس از مدت کوتاهی متوجه می‌شود دوران جدیدی از یادگیری را پیش رو دارد و فرایند تعلیم و تعلم دو جانبه فرا رسیده است. در این دوره محقق با بهره‌مندی از اندوخته‌های علمی خود به عنوان یک نظریه‌پرداز در موضوعاتی که در حیطه کار او قرار دارد نظریه‌پردازی می‌کند و متوجه می‌شود تحقیق و پژوهش فرایندی تک‌بعدی و اقدامی انفرادی نیست و برای به ثمر رسیدن آن نیازمند همکاری دیگران است و در صورتی که هدف محقق رسیدن به حق باشد، مسیری طولانی و پر از خطرات شبهه‌برانگیز در پیش دارد که به تنهایی نمی‌تواند آن را طی کند و به همین دلیل فرایند آموزش دو جانبه می‌شود. از طرفی او به دیگران مفاهیم علمی را می‌آموزد و از طرف دیگر از آن‌ها بهره می‌برد و تحقیقات خود را تعمیق می‌بخشد.

دستاوردهای او و آنچه را می‌آموزد و فرایند زمان دچار تحول عمیق می‌شود و از پختگی نسبی برخوردار می‌شود. نباید تصور کرد یک معلم دانشگاه از ابتدا باید عمیق و پرنفوذ سخن بگوید و مطلب بدون نقص و ایراد بنویسد، بدان گونه که در پایان راه به آن دست می‌یابد؛ زیرا برای کسب علم و دانش پایانی وجود ندارد و زمان بستر عمق بخشی و پختگی علمی را فراهم می‌کند. نگارنده نیز چون سایر اهالی علم و دانش از زمانی که وارد عرصه معلمی شده است تلاشش بر آن بوده تا همچنان یادآورد و هنوز هم احساس می‌کند نیاز به آموختن دارد؛ لذا مدعی است همچنان دانشجویی است با همان احساسات عمیق و شور و حرارتی که در ابتدای کار داشته است.

از آنجا که نقد آنچه را تاکنون به صورت مقالات علمی به رشته تحریر در آورده‌ام هدیه بزرگی از سوی دانش پژوهان و اساتید این رشته می‌دانم، با پیشنهاد آقای امیر مرادی دانشجوی دوره دکتری دانشگاه آزاد این کار شروع شد و با همکاری برخی از دانشجویان عزیز دانشگاه تربیت مدرس به پایان رسید. به این ترتیب که مجموعه مقالات در سه بخش، حقوق کیفری اختصاصی، حقوق کیفری عمومی و عدالت کیفری تدوین و آماده انتشار گردید. به امید آن که مورد استفاده و نقد اهالی فرهیخته حقوق قرار گیرد و زمینه دانش‌اندوزی بیشتر برای نگارنده را فراهم کند. جلد اول این مجموعه تحت عنوان اندیشه‌های حقوقی ۱ (مجموعه مقالات حقوق کیفری اختصاصی) در سال ۱۳۸۹ توسط انتشارات نگاد بین منتشر گردید. جلد دوم و سوم همزمان در زمینه حقوق کیفری عمومی و عدالت کیفری برای سال ۱۳۹۰ آماده انتشار گردیده است. مجموعه حاضر شامل مقالات مربوط به حوزه حقوق کیفری عمومی است که با عنوان اندیشه‌های حقوقی ۲ منتشر می‌شود. در اینجا بر خود لازم می‌دانم از زحمات همکاران و مدیران مؤسسه فرهنگی انتشاراتی نگاد بین و نیز دانشجویانی که تلاش آن‌ها در تدوین این مجموعه بسیار ارزشمند بوده است، از جمله آقای دکتر بهمن حسینجانی فارغ‌التحصیل دوره دکتری، آقای مهدی هوشیار دانشجوی دوره دکتری و سرکار خانم سیده سپیده میرمجیدی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس قدردانی نمایم. همچنین از زحمات دانشجویان عزیزی که در طول سالین تدریس، همکاری و همدلی آنان باعث انتشار مقالات حاضر شده و اسامی ایشان ذیل هر مقاله ذکر شده است، تشکر می‌کنم و امیدوارم همچنان در نوشتن مقالات علمی ساعی و کوشا باشند و آینده‌ای درخشان و مؤثر برای جامعه علمی کشور داشته باشند.

خاضعانه به روح پرفتوح اساتید خودم که متأسفانه ما را ترک و به دیار باقی شنافته‌اند، از جمله مرحومان استاد دکتر عبدالحسین علی‌آبادی، استاد دکتر ابوالقاسم گرجی، استاد آیت‌الله محمدحسن مرعشی و استاد دکتر مهدی کی‌نیا و استاد دکتر رضا نوریها درود می‌فرستم و برای ایشان طلب آمرزش و غفران می‌نمایم و برای کسانی که حضور دارند از جمله استاد آیت‌الله دکتر مصطفی محقق داماد، استاد آیت‌الله مرتضی مقتدایی، استاد دکتر عبدالله شمس، استاد دکتر علی آزمایش آرزوی توفیق و طول عمر دارم.

امیدوارم توانسته باشم بخشی از دین خود را به جامعه علمی کشور و سازمان‌هایی که مطالعه این منبع برای تقویت نیروی انسانی آن‌ها مفید است ادا کنم.

با آرزوی توفیق الهی

دکتر محمدجعفر حبیب‌زاده

استاد دانشگاه تربیت مدرس

زمستان ۱۳۹۰

فهرست مطالب

بخش اول: مباحث عمومی

جایگاه حقوقی امر به معروف و نهی از منکر.....	۱۱
اصل قانونی بودن جرم و مجازات در حقوق ایران.....	۴۵
رژیم قانونی بودن حقوق کیفری عامل مؤثر در رشد و توسعه.....	۸۷
شروع به جرم در حقوق ایران و مقایسه آن با عناوین مشابه فقهی.....	۱۰۷
قلمرو اجرای قوانین کیفری موقتی در زمان.....	۱۳۵
قتل در فراش.....	۱۵۹
مقاومت در برابر اعمال غیرقانونی مأموران دولت.....	۱۷۹
اعمال مقدماتی در حقوق کیفری ایران.....	۱۹۷
حدود اختیارات قاضی در مراجعه به منابع فقهی در امور کیفری.....	۲۱۳
ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی و رویارویی آن با اصل قانونی بودن جرم و مجازات.....	۲۳۱
اعاده حیثیت.....	۲۴۷
ساختار هیأت منصفه انگلستان.....	۲۶۵
مقایسه عوامل موجهه جرم و عوامل رافع مسئولیت کیفری.....	۲۷۹
جنون از دیدگاه حقوق کیفری ایران.....	۲۹۹
اضطرار در حقوق کیفری و آثار مدنی آن.....	۳۱۳

بخش دوم: حقوق کیفری بین‌المللی

نقد ماده ۳۹ منشور ملل متحد از دیدگاه حقوق بین‌الملل جزایی.....	۳۵۱
قاعده منع محاکمه و مجازات مجدد در حقوق کیفری بین‌المللی.....	۳۷۵

بخش سوم: مقالات خارجی

تأثیر شرعیه قانون العقوبات فی التنمیه و الازدهار.....	۴۰۷
The Legality Principle of Crimes and Punishments in the Iranian Legal System.....	۴۲۷
A review of parliamentary privilege with an approach to Iranian legal system.....	۴۴۱
مبدأ شرعیه الجرمیه و العقوبه فی القانون الإیرانی.....	۴۴۹
دور الإرادة فی المسؤولیه الجنائیه بالنظر إلى النظام التشريعی الإیرانی.....	۴۸۳